

Politični ogled.

Avstrijske dežele. Ptujski „fortšritlerji“ so sklenili na vso silo delati pri bližnjih volitvah, da zvržejo g. Hermana in do poslanstva pomorejo borlskemu grajščaku in liberalnemu nemškutarju grofu Wurmbbrandu. No, tega še nam je zmanjkalo. Kaj pa Ptujčane kmetske volitve brigajo; brigajte se za svoje! — Ud avstrijske delegacije (g. Karneri?) je v „Tagespošti“ objavil poziv do vseh ustavovernih društev in zastopov mest, okrajev itd. naj pošiljajo državnemu zboru prošnje zoper zasedanje Bosnije in Hercegovine; to kaže, da je ta ptič zvohal to namero avstrijske vlade, da ona utegne vendarle kos Turčije vzeti. No, nas Slovane avstrijske, zlasti pa Slovence, bi to silno razveselilo. Bodemo že videli, koliko bo nasprotno nam gibanje Karnerijevih pristašev zdalo? — Med cesarskimi namestniki vršijo se velike spremembe; naš štajerski namestnik baron Kūbeck gre za predsednika najvišjega računskega urada na Dunaj ter bo dobival na leto okoli 20.000 fl. plače; kranjski namestnik Widmann pride v Linc, grof Taafe iz Inšpruka na Tirolskem v Prago na Českem, Weber iz Prage na Dunaj; baron Konrad pa se iz Dunaja preseli v Gradec ter postane naš štajerski ces. namestnik. — Padec Plevne so avstrijski Slovani, vsi raznu Poljakov, kolikor mogoče sijajno slavili, najbolj Čehove v Pragi in Hrvatje v Zagrebu. V Pragi je policija proslavljanje branila in mnogo ljudi zaprla. — Liberalni ustavaki sedaj mnogo upijajo, naj se avstrijske vojske število od 800.000 mož zniža na 600.000. Pravijo, da nimamo denarjev za toliko ljudi. No, kdo pa je kriv temu, kdo pa gospodari v Avstriji, ali ne hvalisani in prebrisani ustavoverci? Vse propada in sedaj še nam zdatno brambo, našo vrlo vojsko, vpričo strašnih vnanjih nevarnosti slabiti hočejo; to so nam domoljubi, da se Bogu usmili! — L. 1875. so sedanji ministri 7.910.508 fl. več potrošili, kakor je bilo v proračunu nastavljeno in deloma za reči, ki jim od poslancev še niti dovoljene niso bile; konservativni poslanci, med njimi g. Herman, dr. Vošnjak itd. so bili zoper odobrenje takih računov za l. 1875. Ali liberalna večina, med njo tudi poslanci Karneri, Duhač in Seidl, je vse odobrila. Tirolski poslanec Zallinger je sicer povdarjal, da bi v takih slučajih državni poslanci računov naj ne potrdili in dotične ministre primorali, naj bi iz lastnega škodo državi storjeno popravili. Ali večina je take nasvete vse odbila, tudi ni hotla sprejeti predloga Kusi-Vošnjakovega, naj bi se od ministrov tirjali natančnejši računi o državnih posojilnicah, zlasti komu se je posodilo blizu 13 milijonov, kako se plačujejo obresti itd. — Freimaurerji, čeravno po postavi v Avstriji prepovedani, imajo na Dunaju zavolj pe-cirkshotmana 2 shodnici ali „loži“, Vindobona se veli prvej, Humanitas drugej! Hrvatje snujejo postavo zoper oderuhe. Prav imajo!

Vnanje države. Ruski car je zapustil po Plevenski zmagi Bolgarijo ter se je vrnil domov čez Bukurešt, Kijev in Moskvo v Petrograd; k našemu cesarju je poslal svojega sestriča Nikola vojvodo Leuchtenberškega z velevažnimi naročili; pravijo, da bo ta 34letni sin sestre carjeve postal knez bolgarski. — Nemški minister Bismark je željam avstrijskih ministrov vstregel in dosedanjo kupčijsko pogodbo podaljšal do 30. jun. prih. l. — Francoske republike predsednik se je od strahopetnih konservativcev zapuščen vdal republikancem in pozval same republikanske ministre, med njimi 3 luterane; mnogo konservativnih uradnikov je pustilo službe uvidevših, da bi jih novi ministri itak natirali. — Angleški minister Derby je prejel od sultana prošnjo, da napoti evropske ministre, naj ti skušajo Rusa nakloniti, z Turčijo sklenoti mir; toda minister prošnje ni uslišal, ker je videl, da mu nihče neče pomagati, sam pa se ni upal stopiti na sredo med tepene Turke in zmagovite Ruse. Sv. Oče Pij IX. so toliko zopet krepki, da hodo predsedovali zboru kardinalov in pri tej priliki imenovali novega nadškofa za Schottland na Angleškem; v Schottlandu že 300 let zavolj lutrovec ni bilo nobenega nadškofa; sedaj se je pa katoliška vera zopet močno razširila. Hvala Bogu! — Prezvetni Turki se čedalje bolj ponižavljejo; kristijani velikega otoka Kandije so se turškemu sultanu odpovedali in Kandijo proglasili neodvisno; tudi prebivalci gore Libanon blizu svete dežele se branijo davkov in vojakov še več na turško bojišče pošiljati. — Greški kralj se močno pripravlja na boj, te dni je dobil 6 baterij Kruppovih kanonov; Srbija pa je 14. dec. Turkom napovedala vojsko. Turki se morajo tedaj vojskovati najmenje že zoper 4 hude sovražnike: Ruse, Rumune, Črnogorce in Srbe, in torej spremenimo dosedanji napis iz bojišča tako-le:

Vojska za svobodo turških kristijanov.

Po slavnem dobitju Plevne in uničenju Osmanove vojske so vsi turkoljubi tirjali, naj se sklene mir čes: Turk bo sedaj kristijanom pravičnejši. Tako so hotli Turčijo pogina oteti, toda ruski kancelar Gorčakov jim je štrjeno hudo zmešal. V noči od 13—14. dec. je poslal v Belgrad telegram, naj Srbija napové Turku boj, kar se je res kmalu zgodilo: 64.000 Srbov je prekoračilo turško mejo. Lješanin in Belimarkovič sta vdrla proti Nišu, zasela Topolnico in Sekanico in vzela Mramor, močno turško reduto pred Nišom ter se polastila tudi Prokopelj, Zdravkovič je iz Negotina prišel do Genžove pri Vidinu, Horvatovič je mabnil iz Zajčara in vzel Adlijo in se pri Belgradčiku združil z ruskimi konjeniki generala Gurko-ta. Alimpič stoji ob Drini in varuje Srbijo pred bosenskimi Turki, Nikolič pa maršira v Novibazar in Sjenico, kder se mu kristijani povsod z veseljem pridružujejo. Knez Milan je odšel v Aleksinac in je vojakom naznanil, da hoče iti do Prizrena in Prištine in

na Kosovo polje, sploh vse Srbe oteti izpod turškega jama. Iz Pruskega mu je došlo 240 oficirjev na pomoč. Ruska vojna, ki je stala pred Plevno, je razdeljena; 40.000 Rusov maršira Gurkoto pred Sofijo v pomoč, ostalih 80.000 mož pa je vkrenolo proti Bjeli, Trnovi in Sipki. Sulejman-paša je velikega kneza Vladimirja in cesarjeviča pri Mečki blizu Ruščuka zopet silno napal 11. in 12. dec. ter je 6krat naskočil ruske šance. Ali vselej je bil sijajno odbit, zgubil veliko 1000 vojakov in se moral proti Sumli pomeknoti nazaj; tudi Jeleno, nedavno pridobljeno, je zopet zgubil in vseh 11 ruskih kanonov, katere je bil zaplenil. Rusi so se mesta zopet polastili in Sulejmanove vojake potisnili proti Bebrovi in Slivni; bržčas bodo Turki ondi sedaj prisiljeni iti čez Balkan, da prehitijo Ruse, ki bodo urno udarili proti Adrijanopolju, brž ko vlovljene Turke, potem svoje ranjence in bolenike pospravijo čez Donav. V Armeniji so Rusi vkljub trdnji zimi in debelemu snegu Erzerum obkolili tako, da je mestu kurjave že zmanjkalo in je Muktar-paša začel pogajati se z ruskim poveljnikom o predaji mesta; tudi so Rusi že 1 baterijo tako nastavili, da bombe v mesto mečejo. Erzerum bode bržčas kmalu v ruskih rokah. Iz Rusije maršira 40.000 novih vojakov proti Donavu; Rumuni bodo skušali Vidin vzeti, Črnogorci pa še vedno oblegajo Antivar; močen grad nad tem mestom še se njim ni vdal.

Za poduk in kratek čas.

Turki.

(Govor pri pol. narodnem gosp. društvu pri sv. Lovrencu v slov. gor. J. M.)

Minolo je 29. maja 1853. ravno 400 let, odkar so Turki v Evropi na balkanskem polotoku svoje mohamedansko gospodarstvo začeli; in kakor prigovor pravi: „Kamor turški konj s svojim kopitom vdari, tam trava več ne raste“, tega so balkanske dežele še dandenes živa priča, — pod turškim gospodarstvom se nikakor ne razvija ne dušni ne telesni blagor. Kaj mora vendar temu biti vzrok? Balkanske dežele ležijo, bi rekeli, med tremi deli sveta, morje jih namaka od vseh strani, zemlja sama na sebi je rodovita in bogata, obnebe milo in prijazno; v teh krasnih deželah je po več kakor 400letnem turškem gospodarstvu otrpnilo vse blagostanje in tega je kriv koran, t. j. verozakon Turčinov, jih sv. pismo. Od kod je „koran“ in kaki so njegovi nasledki?

Mohamed, ki ga Turki imajo za svojega pre-roka, je začetnik korana. Ta mož je bil rojen v Mekki 20. aprila 571. po Kr. rojstvu; njegov oče Abd Allah (blapec božji) je bil trgovec; materi je bilo ime Amina. Po svojem očetu, kateri je še pred njegovim rojstvom umrl, je poddedoval Mohamed 5 velbludov, nekoliko ovc, in eno sužnjo;

ko odraste, je trgoval, kakor pred njegov oče; 25 let star stopi v službo k neki bogati 40letni vdovi, po imenu Chadidža, ž njoj se tudi oženi. L. 610, ko je bil 40 let star, se pokaže pred svetom kot učnik v verskih rečeh. On trdi, ka mu je Bog sam izročil to poslanstvo, in po angelju Gabrielu ž njim govoril. Iz začetka ima Mohamedov nauk slab uspeh; njegova sporočila so ljudem prazne sanjarije, in tako Mohamed l. 622. svoj rojstveni kraj, Meko, zapusti, kjer je njegov nauk tako slabo napredaval, in se v mesto „Jathrib“ poda. To mesto je poznej dobilo ime „Medina“ (Medinat al nabi, t. j. mesto prerokovo.); 23 let je Mohamed tuhtal in koval svojo vero, pa še le po njegovi smrti so prijatelji zbrali njegove nauke, ki jih je božja razodetja imenoval, Abu Bekr pa jih je baje v bukve spisal, in ta knjiga je „koran“ t. j. čitanje. Pisan pa je koran v krasnem arabskem jeziku, okinčan s vsemi lepotami orientalske domišljije, razdeljen v 114 poglavij, ki se zovejo „Sure“, in te so razdeljene v vrste. — Poglejmo nasledke korana za družbinsko življenje!

1. Koran dovoli „mногоženstvo in sužnost“; v 4. suri namreč govori, ka je vsem jegovim vernikom slobodno si vzeti 1, 2, 3 ali 4 sopruge razun sužnjih, ki jih sme imeti, kolikor boče. Mohamed sam pa kot prerok Allaha (Boga) je imel gledé soprug neomejene pravice. V 33. suri beremo: „O prerok, mi tebi dovolimo tvoje žene, katerim si interno dal, hčeri tvojih njecev od očetove in materne strani, ktere so se s teboj izselili; dovolimo ti vsako verno ženo, ktera se ti vda, in jo ženiti hočeš. — Bog je milostljiv in smilečen, ti smeš zavreči izmed njih, ktero hočeš, in zavrženo nazaj vzeti, kakor ti dopade, krivice ne storiš.“ — Pri svoji smrti je Mohamed zapustil 9 soprug, 2 ste pred njim umrle, Chadidža in Zaynab. Vsak naj sodi, kako stoji s pravostjo naroda, koji se po navedenih mohamedovih načelih v zakonu ravna? Kako je v takih okoljnostih nasprotno spoštovanje zaročenih? Mož lahko svojo ženo spodi, ji zamore pridružiti in si nakupiti sužnjih, kolikor jegovo premoženje dovoli. Kako je mogoče pri taki zakonski zvezi otroke prav izrejati, v njih srca vtisniti prelepo otročjo ljubezen do svojih roditeljev? Sodi, to nikakor mogoče ni.

2. Po koranu je vojska Mohamedancem proti nevernikom zapovedana; naverniki pa so vsi, ki se koranovih naukov ne držijo; kristijani so jim djavri t. j. psi. V vojski smrt storiti je Allahu najbolj dopadljivo mučeništvo, vojski se odpovedati največja hudobija. Ko si je Mohamed skoraj že vsa kolena Arabov podvrgel, se je l. 630. vzdignil proti gerški carevini. Pot skoz pušavo je bila težavna, nekteri so se tudi bali redovne vojske; in tako so celó nekteri Medijani doma ostali. Vsem tem z peklenskim ognjem preti, in zapové: „Ako kteri izmed njih umerje, tako nesmeš nikdar za njega moliti, ni njegovega groba obiskati, — umrli so kot hudodelniki“. 9. sura. In dalje govori: